

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ ШКОЛИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

самооцінкою та поведінкою. Варто зазначити, що при умові позитивної динаміки самооцінки, в етично-релігійних взаємозв'язках, спостерігається формування високих загально-моральних засад. Зворотній поведінковий ефект спостерігається, при низькій самооцінці.

Застосувавши дані психології пізнання, можна стверджувати, що релігія забезпечує людину системою моральних понять, опираючись на яку, вона старається впорядковувати й оцінювати світ.

Релігійність базована на любові, дозволяє уникнути небезпеки надмірного підкреслення та абсолютизації власного "Я".

Висновок. Виховання дітей на християнських засадах розпочинається в сім'ї і цей процес є тривалим та складним. Наявність релігійного компоненту у вихованні дітей дошкільного віку допомагає формувати високі морально-етичні засади, котрі стануть основою для подальшого розвитку дитини. Ми вважаємо, що відродження

християнських виховних традицій, допоможуть підростаючим поколінням дивитись на світ через призму добра та милосердя.

1. Митрополит Андрей Шептицький. Твори – OPERA. – Рим: Видання українського католицького університету ім. св. Климента Папи. – 1983. – С. 81.

2. о. Ю. Макселон. Психологія з викладом основ релігії. Львів: Монастир Монахів Студійського Уставу, Свічадо, 1998. – С. 303.

3. E.H. Erikson. Dimension of a new identity. Нью Йорк, 1974.

4. Cz. Walesa. Rozwoj religijny malego dziecka. // Jycie i Mysl. – 1978. – №4. – С. 24 – 50.

5. Cz. Walesa. Psychologiczna analiza rozwoju religijnosci czlowieka ze szczegolnym uwzglednieniem pierwszych okresow jego ontogenezy. Psychologia religii: зб. нід. пед. о. Z. Chlewinskię, Любін, 1982, С. 170.

6. Z. Szmigiel. O rozwoju przedstawien Boga u dzieci w wieku przedszkolnym. // Czestochowskie Studia Teologiczne. – 1973. – С. 21 – 50.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2010

УДК 37 (44)

Леся Перхун, аспірантка кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ ШКОЛИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано професійну підготовку педагогічних кадрів у Франції та визначено роль та пріоритетні напрямки роботи вчителя з дітьми з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: педагогічна освіта, професійна підготовка, процес інклюзії, класи залучення.

В статтє проанализирована профессиональная подготовка педагогических кадров во Франции и определена роль и приоритетные направления работы учителя с детьми с особенными образовательными потребностями.

Ключевые слова: педагогическое образование, профессиональная подготовка, процесс инклюзии, классы привлечения.

In the article the professional training of pedagogical personnels is analysed in France and a role and priority work of teacher assignments is certain with children with the special educational necessities.

Key words: pedagogical education, professional preparation, process of інклюзії, classes of bringing in.

Постановка проблеми. Педагогічна освіта була й залишається пріоритетним напрямком розвитку системи освіти Франції, що визначає якість професійної підготовки кадрів у всіх сферах функціонування суспільства. Інтеграція дітей з порушенням психофізичного розвитку в звичайні освітні заклади – це світовий процес, до якого залучені всі високорозвинені країни. В основі концепції інтеграції лежить дотримання принципу прав дитини на користування всіма можливостями, які пропонує суспільство. Роль учителя в системі інклюзивної освіти є провідною,

адже саме педагог є зв'язковою ланкою між сім'єю, дитиною та школою. Залучення учнів з особливостями психофізичного розвитку до загальноосвітніх закладів є позитивною тенденцією в освітній політиці, яку підтримує і Рада Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Увагу українських учених привертають педагогічні досягнення Франції: О. Алексєєва, О. Бажановська, Л. Зязюн, Г. Крючков, Н. Лавриченко [5], А. Максименко, О. Матієнко, Л. Лабазіної [4], Л. Пуховська, О. Сухомлинська, Т. Харченко [11], Л. Шаповалова [13].

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ ШКОЛИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Проблемою інтеграції дітей та молоді з неповносправністю, їх реабілітацією та спеціальним навчанням, особливостями корекційно-виховної роботи займаються багато сучасних учених: В. Бондар, Т. Євтухова, І. Іванова, А. Капська, Т. Ілляшенко [3], М. Сварник, Н. Софій [10], В. Ремаржевська [9], А. Шевцов, І. Ярмошук [14] та ін.

Усі ці дослідження та наукові розвідки є надзвичайно цінними з огляду на те, що інклюзивна модель освіти тільки входить у нашу педагогічну науку. А досвід французьких педагогів, робота в класах залучення, є цікавим та пізнавальним для української школи, що й зумовило вибір теми даної статті.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей процесу підготовки вчителів у Франції та визначенні основних завдань сучасного педагога в системі інклюзивної освіти.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка вчителів початкової та середньої шкіл у Франції здійснюється в університетських інститутах підготовки вчителів (фр. Institut universitaire de formation des maîtres (I.U.F.M.) або в національному центрі дистанційної освіти (фр. Centre national d'enseignement à distance (C.N.E.D.)).

Підготовка студентів у названих навчальних закладах здійснюється за такими спеціальностями: вихователь материнської та вчитель початкової школи (фр. Le professeur des écoles); викладач "сертифікований" (фр. Le professeur certifié); викладач професійного ліцею (фр. Le professeur de lycée professionnel (P.L.P.)); викладач фізичної культури та спорту (фр. Le professeur d'éducation physique et sportive (E.P.S.)); викладач приватної школи (фр. Le maître des établissements d'enseignement privés sous contrat (second degré)); головний радник із виховної роботи (фр. Le conseiller principal d'éducation (C.P.E.)); радник з орієнтації – психолог (фр. Le conseiller d'orientation psychologue (C.O.P.) [11, 61].

Університетські інститути підготовки вчителів (УППВ) є незалежними державними навчальними закладами, які належать одному або кільком університетам та мають свій бюджет. Головне завдання їх діяльності полягає в "здійсненні підготовки вчителів, які мають високий рівень наукових і професійних знань, що повністю відповідають вимогам їхньої майбутньої спеціальності" [4, 35]. Крім професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів материнської, початкової та середньої шкіл, у завдання УППВ входить організація стажувань з підвищення кваліфікації вчителів у межах системи

неперервної освіти, проведення наукових досліджень у галузі педагогічної науки [11, 62].

У Франції організуються навчальні гуртки, ресурсні й інформаційні центри, педагогічні бібліотеки, створені й керовані волонтерськими групами вчителів. Стратегічна важливість функціонування подібних навчальних центрів визнана у французькій педагогічній освіті. Їх створення заохочується центральною, регіональною й місцевою владою, яка надає приміщення, здебільшого бере на себе оплату зарплати керівника центру, який працює на постійній основі, надають кредити для купівлі книжок і дидактичного матеріалу для успішної роботи. Ці ресурси іноді поповнюються за рахунок унесків членів і підтримки приватних осіб [12, 20].

Держава активно стимулює збільшення кількості претендентів на посади вчителів та вихователів. Кожен молодий учитель після ВНЗ протягом трьох років одержує додаткову підготовку згідно з власним планом. Індивідуальний підхід застосовано до самих учителів і під час їх навчання, і під час роботи [7, 80].

Зважаючи на процеси інтеграції та інклюзії в освіті актуально зростає проблема готовності вчителів до реалізації інтегрованого навчання. Ця проблема має декілька аспектів. По-перше, підготовленість учителів загальноосвітніх закладів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, обізнаність з особливостями змісту та методик викладання навчальних дисциплін, прийомами роботи; по-друге, готовність спеціалістів (дефектологів, психологів, соціальних педагогів) до інтердисциплінарної взаємодії, консолідації зусиль. Успіх інтеграції залежить від злагодженої роботи цілого колективу навчального закладу. Водночас кожний спеціаліст повинен бачити загальну мету, чітко усвідомлювати свої дії в корекційній програмі дитини та бути обізнаним із завданнями інших членів команди. Інтердисциплінарна взаємодія передбачає одночасний розподіл компетенцій спеціалістів та їх інтеграцію [9, 108 – 109].

Нові знання, які одержують педагоги, звернені до розвитку вміння працювати в партнерстві; інтердисциплінарності, навіть до трансдисциплінарності; уміння працювати в групі; допомагати в оволодінні методами роботи й розвитку здібностей і донесення їх учням; оволодіння параметрами створення демократичних ситуацій усередині школи; усвідомлення ризику: визнавати, що знаєш не все, але володієш компетенціями, щоб побудувати або знайти це нове знання [12, 17].

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ ШКОЛИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні вчителі повинні працювати в єдиній команді, включаючи позаштатних працівників. Окрім помічників-вихователів, до команди належать фахівці культури, мистецтва і спорту, праця яких оплачується місцевим бюджетом чи іншими організаціями.

Викладачі шкіл у своїй діяльності повинні виконувати полівалентні функції. Вони і надалі здобуватимуть глибоку професійну освіту, опануватимуть методи педагогічної майстерності. Але їм потрібно опанувати різні види мистецтва, зокрема спів, танок, живопис, методика фізичного і спортивного виховання, живі мови, найновітніші технології, щоб бути творчими, неповторними, авторитетними, з невичерпними розумовими, естетичними і практичними можливостями, з уміннями працювати в команді викладачів школи, помічників-вихователів, а також спеціалістів (акторів театрів, художників, режисерів, архітекторів, та ін.), які залучаються до навчально-виховного процесу [1, 73].

Для здійснення інклюзивної освіти та роботи з дітьми з особливими потребами потрібно готувати сучасних учителів. Тому в межах розвитку інклюзії освіти у висновках і рекомендаціях міжнародної конференції з освіти "Інклюзивна освіта: шлях у майбутнє" (Inclusive education: the way of the future) (2008), організованою ЮНЕСКО, державам-учасницям рекомендується:

1. Підвищувати статус учителів та поліпшувати умови їх роботи, розробляти механізми залучення підходящих кандидатів, і втримання в школі кваліфікованих учителів, що відчують необхідність використання різних підходів під час навчання.

2. Готувати вчителів, забезпечуючи їх необхідними навичками і матеріалами, необхідними для роботи з різними групами та категоріями учнів і задоволення їх різноманітних освітніх потреб.

3. Здійснювати роботу з учителями в процесі їх професійного розвитку в школі, вивчення питань інклюзивної освіти в ході допрофесійної підготовки, викладання, що враховує рівень розвитку та сильні сторони кожного учня.

4. Підтримувати стратегічну роль третинної освіти в допрофесійному та професійному навчанні вчителів практиці інклюзивної освіти, зокрема шляхом надання необхідних ресурсів.

5. Заохочувати інноваційні дослідження в області процесів викладання та навчання, що стосуються інклюзивної освіти.

6. Навчати шкільних керівників умінням ефективно реагувати на різні потреби всіх учнів і сприяти інклюзивній освіті у своїх школах.

7. Брати до уваги необхідність захисту учнів, учителів і шкіл у конфліктних ситуаціях.

Інклюзивна освіта висуває вимоги не лише до держави, а й до вчителя, який повинен розуміти, що інклюзивна освіта: заснована на праві всіх учнів на якісну освіту; задовольняє основні потреби в навчанні та збагачує життя; прагне розвивати повною мірою використовувати потенціал кожної особистості; за мету має покласти край усім формам дискримінації та соціальної згуртованості [8].

Одна справа навчити дитину, яка має вади слуху, а то й зовсім не чує, інша навчати дитину з вадами зору. А ще ж є діти з порушеннями розвитку мовлення. Особлива категорія дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Складні проблеми мають діти з порушеннями опорно-рухового апарату. Серед них переважно більшість складають діти з церебральним паралічем. Але це діти з високим інтелектом, творчо обдаровані, хоча фізичні вади накладають відбиток на формування їхньої психіки і потребують ранньої корекції. Для дітей, які відстають в інтелектуальному розвитку передбачені спеціальні методики.

Інклюзивне навчання – велике благо для дітей з достатньо розвиненим інтелектом, які можуть засвоювати програму загальноосвітньої школи, але через фізичні обмеження змушені залишатися вдома. Така форма навчання позбавляє дитину спілкування з ровесниками, відгороджує від життя, позначається на світоглядному розвитку, обмежує формування навичок самостійно розв'язувати свої проблеми, сприяє розвитку почуття меншвартості. У результаті виростають люди, які не можуть реалізувати себе в подальшому житті, хоча мали для цього достатні передумови.

Педагог, який працює з цілим класом, без участі асистента не може повною мірою забезпечити допомогу таким дітям. До того ж, не менш важливим завданням є завдання не знизити якості навчання здорових дітей. А такі побоювання з боку батьків є і вони можуть бути розв'язані тільки практикою якісного навчання тих і інших дітей, а крім того усвідомлення, що допомога слабшому виховує в здоровій дитини безцінні моральні якості: доброту і милосердя [3, 49].

Важливим механізмом здійснення навчально-виховного процесу в сучасній загальноосвітній школі Франції є оцінювання досягнень учнів. Воно передбачає врахування як сутнісного (змістового), так і методичного аспектів засвоєння учнями навчального матеріалу. Оцінка, ні в якому разі не повинна бути караючим, а лише стимулюючим

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ ШКОЛИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

педагогічним засобом, засобом порозуміння між учнем і вчителем як рівноправними суб'єктами педагогічного процесу [6, 72].

Французькі вчителі прагнуть переконати учнів у тому, що всі вони, за умови сумлінного навчання і високої успішності, матимуть гарантоване право досягнути найвищих щаблів освітньої підготовки, включаючи університетський [5, 11].

Спільна діяльність дітей допомагає вчителям краще усвідомити ефективність певних освітніх технологій, визначити сильні сторони та особливі потреби кожної дитини. Вони постійно підвищують свою кваліфікацію, оскільки разом з іншими педагогами та фахівцями працюють над розробленням індивідуальних навчальних планів.

Ще до відкриття класів залучення батьки, вчителі та фахівці з'ясовують взаємні очікування, обговорюють усі питання і тривоги стосовно залучення. Учителі ознайомлюють батьків з принципами залучення, наголошуючи, що в дітей набагато більше схожого, ніж відмінного, незалежно від їхнього стану і можливостей; що вони частина сімей і суспільства в цілому; найкраще навчання одне в одного; освітній процес ефективніший там, де враховуються і задовольняються індивідуальні особливості та потреби дітей.

Для вчителів важливою і значущою є думка батьків, що стосується:

- відбору, оцінювання та діагностики дітей;
- визначення сильних сторін дитини та сфер де вона відстає в розвитку;
- визначення цілей і завдань навчального процесу;
- окреслення послуг, які буде отримувати дитина та її сім'я;
- прийняття рішень щодо майбутніх напрямів роботи з дитиною після закінчення навчального року.

У результаті такої співпраці розробляється програма, яка містить принципові ідеї стосовно залучення дітей з особливими освітніми потребами до загальноосвітнього навчального закладу, визначаються конкретні завдання:

- розробити освітні технології, які б сприяли активному навчанню, розвитку в дітей критичного мислення, заохочували б дітей до процесу прийняття рішень;
- спланувати заняття і створити середовище, яке б спонукало дітей досліджувати, експериментувати, визначати і розв'язувати проблеми;
- розробити заняття, які б сприяли розвитку в дітей незалежності, самостійності та водночас

заохочували б до відповідальності перед ровесниками, громадою, довкіллям;

- використовувати творчі та оригінальні методи заохочення дітей до мислення відповідно до індивідуальних особливостей та потреб дітей;

- сприяти дружбі та співпраці між дітьми, дорослими та родинами;

- установити партнерські стосунки з родинами, щоб навчальний заклад і сім'я спрямовували свої зусилля в одному напрямку.

Батьки разом з учителями та іншими фахівцями беруть участь у плануванні та проведенні занять, працюють на посадах асистентів, як добровільні помічники організовують екскурсії, спортивні змагання, свята, облаштовують приміщення, діляться з дітьми своїми уподобаннями і талантами. Учителі постійно спілкуються з батьками – надсилають їм листи про новини, що відбулися в класі, або щотижневі нотатки, в яких повідомляють про улюблений вид діяльності, цікаві висловлювання та прогрес дитини. Дуже полюбилися батькам і вчителям учнівські портфоліо, які містять зразки учнівських робіт і служать методом оцінювання прогресу дитини [10, 77 – 78].

Педагоги мають усвідомити, що навчання всіх учнів за однією методикою недостатньо ефективно, та й, власне, недоцільне. Важливо пам'ятати, що кожна дитина в класі унікальна, кожному притаманна власна швидкість опанування нового матеріалу, навичок і вмінь, у кожного є свої особливості фізичного, мовленнєвого, соціального та інтелектуального розвитку. Кожна дитина має власний стиль навчання, свої сильні та слабкі сторони, а учні з порушеннями психофізичного розвитку – специфічні освітні потреби. Щоб задовольнити всі потреби учнів, необхідно добре знати особливості їхнього розвитку, розуміти, що вони можуть робити самостійно і в чому їм потрібна допомога. Аби забезпечити успішне навчання всіх дітей, необхідно застосовувати широкий спектр педагогічних підходів і використовувати певні адаптації [2, 159].

Отримавши базову освіту французькі вчителі вдосконалюють навички, необхідні для виконання їхніх майбутніх обов'язків. Особлива увага зосереджується на індивідуальності кожного учня, зокрема коли мова йде про дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Висновок. Позитивні зміни професійних позицій педагогів сприяють інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку до загальноосвітніх навчальних закладів, адже саме вчителі та вихователі материнських шкіл

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ ШКОЛИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

займають ключові позиції в процесі навчання та виховання дітей з неповносправністю та здійснюють позитивний вплив на формування світогляду дітей в інтегрованих колективах. Початкова та безперервна освіта впродовж всього професійного життя дозволяють французьким учителям набути всіх необхідних знань та навичок для успішної роботи з дітьми різного віку, враховуючи їхні індивідуальні особливості та освітні потреби. За умови спеціалізованого навчання, вчителі мають можливість забезпечити однакові умови для успішного навчання дітей з обмеженими можливостями.

Отже, професійна підготовка сучасного вчителя є багатогранною, а вимоги суспільства – високими. Саме тому особливого значення набуває проблема якісної підготовки випускників педагогічних університетів у зв'язку з їх майбутньою багатофункціональною діяльністю.

1. Голотюк О. Доктрина "Початкова школа в XXI столітті" у Франції /Олена Голотюк // Рідна школа. – 2005. – №9 – 10. – С. 72 – 74.

2. Громадянська освіта: методичний посібник для вчителя. – Київ: Видавництво Етна-1, 2008 – 194 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ussf.kiev.ua/index.php?go=Upload&in=view&id=38>]

3. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній школі / Тамара Ілляшенко // Початкова школа. – 2007. – №12. – С. 46 – 49.

4. Лабазіна Л.Н. Современная система профессиональной подготовки учителей во Франции: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.08 – Теорія і методика професійної освіти. – Ярославль, 1999. – 198 с.

5. Лавриченко Н. Громадянська освіта у школах Франції /Наталія Лавриченко // Директор школи. – 2003. – №33. – С. 10 – 11.

6. Литвиненко В. Проблеми оцінювання

знань французьких школярів у контексті формування єдиного європейського освітнього простору / Віктор Литвиненко // Рідна школа. – 2003. – №6. – С. 71 – 73.

7. Михайлюк Л.М. Реформи освіти у США та Франції: порівняльний аналіз / Л.М. Михайлюк // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – №1. – С. 75 – 80.

8. Осадчий В.В. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/znpbdpu/Ped/2009_4/Osadchiv.pdf. – Назва з титул. екрану.

9. Ремаржевська В. Реформування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, в Україні / Віра Ремаржевська // Педагогічна освіта в Україні і Польщі: реалії та перспективи. – Львів, 2008. – С. 100 – 109.

10. Софій Н. Забезпечення рівного доступу до якісної освіти для дітей з особливими освітніми потребами через створення умов для навчання у загальноосвітніх (дошкільних) закладах / Н. Софій // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – №2. – С. 75 – 78.

11. Харченко Т. Професійна підготовка вчителів початкової та середньої шкіл у сучасній Франції. // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2007. – №32. – С. 61 – 65.

12. Харченко Т. Тенденції розвитку педагогічної освіти у Франції в другій половині ХХ століття / Тетяна Харченко // Шлях освіти. – 2009. – №1. – С. 15 – 20.

13. Шаповалова Л. Реформування змісту університетської освіти Франції / Людмила Шаповалова // Шлях освіти. – 2007. – №4. – С. 28 – 31.

14. Ярмошук І. Інклюзивне навчання в системі освіти /Гор Ярмошук // Шлях освіти. – 2009. – №2. – С. 24 – 28.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2010

"Кожний освічений народ тільки тоді має значення в науці, коли збагачує її істинами, які лишаются такими для всіх народів".

Костянтин Ушинський
видатний педагог-класик

